

DEBATE NA STRANICAMA "PREPORODA" U PERIODU OD 1998. DO 2008.

hfz. Mevludin DIZDAREVIĆ

Uvod

Govoreći o fundamentalnim distinktivnim odrednicama Zapada, francuski filozof i ekonomist Guy Sorman ustvrdio je da Zapad u bitnome određuju tri temeljne ideje: strast za novim, inovacijom i invencijom, zatim jednakost spolova i sposobnost kritike i samokritike¹. Ove teze dokazivao je tvrdnjama da među muslimanima ne postoji adekvatna samokritika, što negira historija, koja je zabilježila znatan broj istaknutih ličnosti koji su bili žestoki kritičari društvenog poretka svoga vremena. Međutim, sa ovim autorom možemo se usuglasiti u tome da postojanje kritike i samokritike pravi razliku između uspješnih i neuspješnih društava. Činjenica je da moderna i prosperitetna vremena na Zapadu počinju sa pojavom slobodnih intelektualaca, koji su doveli u pitanje dotadašnji, srednjovjekovni monopol na istinu koji su posjedovali crkveni oci. Ovo je stvaralo borbu koncepcija i konsekventno vodilo boljitku društva. Također, činjenica je da svi totalitarni i zatvoreni sistemi teže odsustvu bilo kakve konfliktnosti i, pod firmom jedinstva,²

1 Guy Sorman, «Šta je Zapad», „Dani“, 16. maj 2008., str. 52;

2 Sjetimo se da je glavna parola socijalizma bila „bratstvo i jedinstvo“

teže očuvanju statusa quo. Složit ćemo se da svaka promjena nije poboljšanje, ali je, također, tačno da bez promjena nema poboljšanja. Ali, ono što je važno za predmet našeg zanimanja jest teza da je bitna razlika između uspješnih i neuspješnih zajednica postojanje unutarnje dijalogike i kritičkog propitivanja javnih stvari.

Ovo je pitanje iznimno važno za Islamsku zajednicu iz nekoliko razloga. Prije svega, podsjetimo se da smo tek izišli iz jednog rigidnog sistema koji je težio pod svoju kontrolu staviti svaki segment društva, posebno institucije Islamske zajednice. Samim tim je bila reducirana sloboda govora i javnog iznošenja stavova. Međutim, kako se umijeće javne komunikacije, polemike i reakcije na kritiku, kao i svako znanje i vještine, ipak uči, dolazimo do zaključka da je valjalo proći trnoviti put učenja zakonitosti kritičkog mišljenja. Islamska zajednica je iz staklenog zvona izišla na javnu scenu, bijele ahmedije često se pojavljuju u javnim glasilima, ali sada se na javnoj sceni javljaju i disonantnije tonovi o djelovanju Islamske zajednice. Liberalizacija i otoplavanje političkih i vjerskih sloboda dali su slobodu radu Islamske zajednice, ali sada slobodu imaju i njeni kritičari. Nadalje, u naznačenom periodu

(1998.-2008.), sa arapskih i drugih svjetskih univerziteta vratili su se brojni kadrovi koji su završili fakultete i koji bi mogli davati diverzitet i specifični tonalitet islamskom mišljenju. Svi su to razlozi koji govore o važnosti naznačene teme.

U ovome radu bavit ćemo se polemikama unutar Islamske zajednice o temama vjerskog, doktrinarnog karaktera ili njenoga funkcioniranja. Da bismo odgonetnuli o čemu je polemizirala bosanska ulema u naznačenom razdoblju, prelistali smo stotine stranica „Preporoda“, zvaničnog glasila Islamske zajednice. Dva su važna razloga zašto nismo analizirali druge časopise. Prije svega, „Preporod“ je jedan od rijetkih časopisa koji je dopuštao disonantne tonove na svojim stranicama i, što je važnije, priloge autora različitih idejnih koncepcija. Stoga je razvidno da ćemo najcjelovitije upoznati dijalogiziranje o islamu upravo preko tekstova u ovom časopisu. Kako nemamo ambicije donositi normativne sudove, iznijet ćemo samo deskriptivnu analizu polemika, tema koje su tretirali i aktera koji su u njima sudjelovali. S obzirom da ne postoji adekvatna vremenska distanca, bilo bi nepristojno donositi sudove o tome ko je bio u pravu, a ko nije.

Pitanje vehabizma

Najtrajnija i najopsežnija tema o kojoj je vođena polemika na stranicama „Preporoda“ bilo je pitanje vehabizma, selefizma i tradicionalnog poimanja islama u bosanskoj verziji. Ova debata seže još iz vremena agresije i dolaska izvjesnog broja mudžahida koji su donijeli svoje razumijevanje islama i, uporedo s tim, kritiku «shvatanja koja trebaju ispraviti bosanski muslimani». Ovu debatu pojačao

je povratak brojnih kadrova koji su završili fakultete na državnim univerzitetima Saudijske Arabije i drugih arapskih zemalja koje slijede ovu koncepciju islama³. Važna činjenica je pojava brojne vjerske literature koja se mnogo kupuje i još više štampa. Uz nepostojanje adekvatne kritike, koja bi razdvojila dobru od loše literature, ovo može biti opasna, čak i pogubna tendencija. S obzirom da smo u fokus interesiranja stavili period od jednog desetljeća, razumljivo je da ćemo debate iz perioda rata izostaviti i baviti se isključivo naznačenim razdobljem.

Česti akteri u ovim debatama bili su dr. Muharem Štulanović i Fikret Arnaut, koji je bio na poziciji odbrane sufizma i tradicionalnog islam od, kako je on tvrdio, vehabizma. Naime, Muharem Štulanović iznosio je stajališta o sufizmu tvrdeći da ima svojstva širka i tevessula/posredništva, što se vidi u njihovom odnosu spram šejhova. Samim tim, sufizam je u koliziji sa sunnetom Allahovog Poslanika i neprihvatljiv je kao takav. Na ove optužbe Arnaut je je odgovorio tekstu «Atak na tesavuf», u kome je dokazivo da se ne radi o širku, kako je tvrdio Štulanović, već o «islamskom ahlaku, po kome se vladaju muslimani spram poštivanja učenih i starijih»⁴. U ovu debatu uključili su se i neki drugi akteri sa manje važnim tekstovima, ali i sa teškim riječima. Takav je tekst «»Fikretova fitna ili ko se zaista krije iza vehabija»,⁵ u kome se Abdulah Nasup poziva na mišljenje Huseina Đoze i Ahmeda Smajlovića o Ibn Abdulvehabu kao islamskom reformatoru.

3 Treba naglasiti da su neki na ove studije išli u organizaciji i sa znanjem Islamske zajednici, a mnogi su dobijali stipendije od različitih arapskih humanitarnih organizacija

4 Fikret Arnaut, «Atak na tesavuf», „Preporod“ 1. novembar 2003., str. 14

5 Abdulah Nasup, «Fikretova fitna ili ko se krije iza Vehabija», „Preporod“, 15. maj 2004., str. 3

Godina 2006. bila je posebno plodna kad je u pitanju ova tema i realizirana je u dva glavna vala. Prvi val ove polemike dogodio se nakon pojave i prikaza knjige Hasana Ali Sekafa „Vehabizam/selefizam, ideološka pozadina i historijski korijeni“. Ovu knjigu je u afirmativnom svjetlu predstavio Meho Šljivo, sa ogradom da je «autor, umjesto insistiranja na činjenicama, i sam podlegao ideološko-mezhopskoj pristrasnosti»⁶. Nakon ovog predstavljanja, uslijedila je oštra reakcija Muharema Štulanovića koja je započela sa etimologijom Merdanova imena, da bi bila nastavljena sa ocjenom da je to «dvojac jadac» koji je izvršio «intelektualni genocid» nad teološkom i pravnom baštinom klasične uleme⁷. Također, oštro i beskompromisno odgovorio je prevodilački dvojac, ustvrdivši da između vehabizma i terorizma postoji mala razlika s obzirom da surovost vehabizma «izbija iz vaše oholosti, a vaša oholost iz umne ograničenosti»⁸. Polemika je trajala i dalje da bi, na neki način, došla do svog sutona poslije teksta Nazifa Gariba u kome je ocijenio da sam prijevod knjige nije toliko problematičan koliko je to tekst koji je dometnuo autor ili koautor, u kome su imenovali određene ličnosti u bosanskohercegovačkom miljeu kao predstavnike i zagovornike vehabizma. Treba naglasiti da, u kontekstu ostrašćene i sveprisutne borbe protiv terorizma, ove optužbe nisu bezazlene. Autor iznosi sumnje u kredibilitet samih prevodilaca, kojima ne treba pridavati toliku pažnju, i poredi ovu knjigu i njene

6 Meho Šljivo, «Raskrinkavanje vehabijske ideologije», Hasan Ali Sekaf, „Vehabizam/selefizam, Ideološka pozadina i historijski korijeni», preveli Jasmin Merdan i Adnan Mešanović, „Srebreno pero“, Sarajevo, 2005., „Preporod“, 1. mart 2006., str. 32

7 V., Muharem Štulanović, «Može li krepana kokoš na šijjskosufijsku listu vehabizma», „Preporod“, 15. mart 2006., str. 32

8 Jasmin Merdan i Adnan Mešanović, «Kukavičije jaje gripoznog labuda», „Preporod“, 15. april 2006., str. 50

refleksije na djelovanje Islamske zajednice sa „Zelenom knjigom“⁹.

Iste godine ovu debatu dodatno je podstakao prof. Rešid Hafizović, koji je napisao predgovor na Sekkafovnu knjigu, dao veliki broj intervjuja o opasnosti koja se krije u ideologiji vehabizma, da bi to zaokružio tekstem «Oni odvođe našu djecu», koji će proizvesti čitav niz oštrih reakcija. Posebnu težinu ovoj debati dala je činjenica da je Hafizović optužio Saudijsku Arabiju za sponzorstvo vehabizma, a Rijaset islamske zajednice za taktiku nečinjenja koja prijeti daljnjoj eskalaciji problema. On tvrdi da sva društva prolaze kroz epohe uspona i padova, a da se «vrhunac muslimanske tragedije dogodio kad je bezumnik iz Nedžda Muhammed ibn Abdulvehhab, sa svojim falangama beduina..., proglasio službeni džihad protiv svih muslimana»¹⁰. On je optužio svjetsku zavjeru i moćne sile za destruiranja bošnjačkog bića preko ideologije vehabizma. Prema njegovome mišljenju, to je «fatalni virus» u vidu «arogantne, agresivne i za ovaj prostor i vrijeme anahrone pojave»¹¹. Na ove stavove reagirao je Rijaset Islamske zajednice saopćenjem u kome dopušta akademsku slobodu, ali osuđuje neprimjerene kvalifikacije na račun bilo kojeg muslimanskog autoriteta. Također su pozvali imame da se klone pretjeranosti i nedotjeranosti u svojim govorima¹². U debatu se, doduše u drugim glasilima, uključio i Mustafa Spahić, koji je, također, davao ocjene o politici guranja problema pod tepih koju vodi čelništvo Islamske

9 Nazif Garib, «Prijevod knjige 'Vehabizam/selefizam' na bosanski jezik, još jedna podvala bosanskohercegovačkim muslimanima», „Preporod“, 15. maj 2006., str. 48

10 Rešid Hafizović, «Oni odvođe našu djecu», Preporod, 1. decembar, 2006., str. 18.

11 Ibid.

12 Saopćenje Rijaset, «Glas razuma je danas potrebniji nego ikad», „Preporod“, 1. decembar 2006., str. 18

zajednice. Rijaset Islamske zajednice je tim povodom odaslao oštro saopćenje u kome su kritike Mustafe Spahića i Rešida Hafizovića ocijenjene kao neutemeljene. Dašak svježine i staloznosti u ovu oštru polemiku unio je Ahmet Alibašić sa tekstom «Kako pobijediti vehabizam», u kome je ponudio osam principa koje nam valja akceptirati kako bismo pobijedili ovakav koncept mišljenja. Naime, on pod lupu svoje kritike, prije svega, stavlja rad Islamske zajednice i argumente koje na račun vehabizma upućuju neki autori. Alibašić traži da se u govoru o ovoj temi uvaži osam fundamentalnih principa koji će po svojoj definiciji staviti van snage ovu polemiku.¹³

Kao pozitivan afekt ove debate možemo konstatirati da je rasprava uključila širi spektar uglednih ličnosti koje su pokušale odgovoriti na pitanje šta je to islamska tradicija Bošnjaka¹⁴ i konceptualizirati teze o kulturološkoj razlici između islama u Bosni i bosanskog islama.¹⁵

U red kritika i polemika o vehabizmu možemo uvrstiti i jednu koja je imala internacionalni karakter. Radi se o kritici knjige Stephena Schwartza „Dva lica islama“ u kojoj je Ermin Sinanović iznio anamnezu intelektualnog profila ovog američkog autora i oslikao njegovo pisanje o islamu kao neutemeljeno i tendenciozno. Naime, Sinanović tvrdi da je Schwartz »trockistički neokonzervativac«, dakle sljedbenik one ideološke matrice koja

13 S obzirom da pretenzije ovog teksta ne idu na raščlanjivanje sadržaja ove debate, izbjeci ćemo navođenje tih principa koje smatramo vrlo korisnim. V., Ahmet Alibašić, «Kako pobijediti vehabizam», „Preporod“, 15. decembar 2006., str. 16

14 O ovome pitanju pisao je Fikret Karčić, «Šta je to islamska tradicija Bošnjaka», „Preporod“, 1. decembar 2006., str. 14-15

15 V., Muhamed Filipović, «Islam u Bosni ili bosanski islam», „Preporod“, 1. decembar 2006., str. 16.-17., 15. decembar, str. 20-21, 1. januar 2007., str. 26-27

je odgovorna za smrt stotina hiljada ljudi za vrijeme vladavine Geoga Busha. Treći krak njegova mišljenja jest judeocentrizam, što je kod ovog autora generiralo deformirane stavove o islamu. U njegovoj recepciji islama svaki islamski aktivizam ocjenjuje se kao vehabizam i samim tim kao opasan.¹⁶ U jednom od narednih brojeva, Schwartz je u odgovoru dokazivao svoju privrženost bosanskom islamu, rad na promociji naših autora (Nedžada Ibrišimovića) i da je Sinanović sve svoje teze našao na četničkim sajtovima.¹⁷ Sinanović je odgovorio da je Schwartz autor koji je u prijateljskim odnosima sa Danielom Pipesom, koji je jedan od glavnih promotora islamofobije i da širi laži po svijetu o Islamskoj zajednici i reisu'l-ulemi Ceriću.

Ovo je glavnina rasprava o ovome fenomenu, mada je činjenica da će se ova tema, s obzirom na njene političke i društvene implikacije, sukcesivno vraćati na našu javnu scenu.

Polemike o prijevodima Kur'ana

Bosna i Hercegovina posjeduje tradiciju prevođenja Kur'ana koja seže do početka minulog stoljeća. Ali, mnogi od ovih prijevoda izazvali su svojom pojavom kritike koje su bile zasnovane na različitim argumentima. Tako je i prijevod Kur'ana prof. Esada Durakovića naišao na kritičku analizu prof. Jusufa Ramića. Naime, nakon što se pojavio prijevod Kur'ana ovog uglednog arabiste, „Preporod“ je ovim povodom objavio intervju sa Durakovićem. Autor prijevoda iznio je razloge koji su ga motivirali da pristupi ponovnom prijevodu

16 V., Ermin Sinanović, «Mnoga lica Stephana Schwartza», „Preporod“, 1. maj 2007., str. 32-33

17 Stephan Schwartz, «Sinanović je skuhaio balkansku čorbu sa puno truhlih sastojaka», „Preporod“, 1. juni 2007., str. 56-57

Knjige. Prema njegovom mišljenju, dotadašnji prijevodi bili su više teološke naravi, sa intencijom prenošenja smisla teksta. Ovi prijevodi «nisu puno vodili računa o njegovim stilskim vrijednostima, o njegovoj stilogenosti, o rimama, o ritmizaciji...»¹⁸ Možda je ovaj intervju bio povod reakciji prof. Ramića, koji je u tri naredna broja „Preporoda“ objavio svoju široku kritičku analizu ovog prijevoda. Autor kritike prvo se osvrće na Durakovićevu opasku da su raniji prijevodi interpretativne naravi, sa reduciranom umjetničkom dimenzijom te, prvo, podvrgava analizi ovaj segment njegovoga rada. Tako on navodi da je Duraković «u pitanju organizacije rečenice prilično nekonzistentan. Na jednom mjestu slijedi slobodni red riječi u rečenici..., na drugome taj red remeti».¹⁹ Također mu spočitava nedosljednost u pristupu alegorijama, metonimijama i drugim stilskim figurama u kojima Duraković, uprkos vlastitom principu da će slijediti konotativno značenje, ostaje kod denotativnog značenja.

Na ove Ramićeve stavove i razumijevanja ponuđenog teksta, reagovao je Duraković sa tekstom «Ramićeva nekompetentna kritika». On smatra da je Ramićeva kritika prizemna, nekompetentna i zlorada. Duraković tvrdi da su «Ramićevi tekstovi toliko ispod akademskog nivoa i razumijevanja elementarnih stvari u jeziku i književnosti da ih ne smatram dostojnim akademske rasprave».²⁰ Prema njegovome mišljenju, Ramić ne shvata razliku između dva temeljno različita procesa, prijevoda i interpretacije. Ramić njegovom prijevodu prilazi kao da se radi o tumačenju Kur'ana, a

18 Esad Duraković, «Za prijevod Kur'ana nisu nužni teolozi», intervju, „Preporod“, 1. novembar 2004., str. 28

19 Jusuf Ramić, «Prijevod Kur'ana od Esada Durakovića, „Preporod“, 15. novembra 2004., str. 27

20 Esad Duraković, «Ramićeva nekompetentna kritika», „Preporod“, 1. januar 2005., str. 23.

radi se o prijevodu kur'anskog teksta. Polemiku je, barem kad je riječ o „Preporodu“, završio Ramić sa tekstom «Durakovićeva umišljenost», u kome je ustvrdio da je Durakovićeva polemika ograničena na autora kritike, a ne na njen sadržaj. Ipak je zaključio da je njegova osnovna zamjerka ta što ovaj prijevod dopušta različite teološke implikacije, do čega je dovela «autorova opsjednutost redom riječi u rečenici».²¹ Dakako, ova polemika nastavljena je preko drugih medija, ali su stajališta ostala ista.

Polemiku sa sličnim premisama započeo je dr. Almir Fatić, koji je reagirao na knjigu «inženjera» Mustafe Mlive sa provokativnim naslovom „101 neispravnost u prijevodima Kur'ana“. Fatić smatra da je ovo djelo napisano na nenaučan i neakademski način i da mu nedostaju svi relevantni faktori i standardi naučnog djela. Fatić se odlučio na analizu ove knjige zato što se na više mjesta o tefsiru kao znanosti iznose «neznanstvene, proizvoljne, neutemeljene, netačne, pa čak i ironične ocjene».²² I, drugi razlog pisanja ove kritike je taj što se u ovome djelu nude reducirana i neadekvatna značenja Kur'ana. Autor ove kritike, na temelju klasičnih i savremenih autora, tvrdi da je neodrživ doslovni prijevod Kur'ana koji nudi i preporučuje Mlivo i da se tako krnji od njegove uzvišenosti. Fatić je na stajalištu da je svaki prijevod Kur'ana istovremeno i njegov tefsir te da je za cjelovit i adekvatan prijevod nužno i teološko znanje, koje Mlivo ne posjeduje činjenicom svoga tehničkog obrazovanja.

U sljedećem broju „Preporoda“, Mlivo je ponudio svoje objašnjenje, sa dosta teškim riječima lične prirode, nazivajući ga

21 Jusuf Ramić, «Durakovićeva umišljenost», „Preporod“, 15. januar 2005., str. 26.

22 Almir Fatić, «Neispravnos 101 neispravnosti», „Preporod“, 15. oktobar 2008., str. 36

«anonimusom» sa «jako oskudnim fondom znanja». Mlivo stoji na poziciji kako je «zabluda da je prijevod Kur'ana isto što i «prijevod značenja Kur'ana»²³ te traži da se napravi distinkcija između Kur'ana, tefsira i hadisa. U narednom broju, Fatić je oštro reagirao na ove uvrede kazavši da je «tzv. prijevod Kur'ana (prijevod Kur'ana Mustafe Mlive – M.D.) prvorazredna nacionalna sramota koju nam je priredio muhendis (inženjer) iz Bugojna».²⁴

Još ne znamo kako će se okončati ova polemika. Možemo zaključiti da se u obje polemike radi o konceptualnim razlikama, u kojima su akteri stručnjaci za tefsir i hermeneutiku Kur'ana, na jednoj strani, i oni koji više ili manje poznaju arapski jezik, ali imaju oskudno znanje iz teoloških disciplina, na drugoj strani.

Slučaj „Zelena knjiga“

Godina 2003. je za Islamsku zajednicu bila burna zbog pojave knjige „Čuvari Jugoslavije – saradnici UDB-e od 1970. do 1990.“, u kojoj su, između ostalih, pobrojane i neke čelne ličnosti iz Islamske zajednice i denuncirane kao saradnici jugoslavenke tajne službe. Stav Rijasetu Islamske zajednice bio je da «nema osvete i istjerivanja vještica u Islamskoj zajednici»²⁵ i da ovom pitanju treba prići hladne glave i bez generalizacija, s obzirom da se ovim «pamfletom želi moralno okaljati Islamska zajednica, a time i cijeli naš narod».²⁶

23 Mustafa Mlivo, «101 neispravnost u prijevodima Kur'ana», «Preporod», 15. novembar 2008., str. 42

24 Almir Fatić, «Mlavin tzv. prijevod Kur'ana je nacionalna sramota», «Preporod», 1-15. decembar 2008., str. 2

25 Mustafa Cerić, «Nema osvete i istjerivanja vještica u Islamskoj zajednici», treća ramazanska hutba reisu'l-uleme dr. Mustafe Cerića, «Preporod», 1. decembar 2003., str. 8

26 Ibid.

Ovakvi stavovi zvanične Islamske zajednice nisu se dopali nekima, posebno žrtvama UDB-inih obrada, te su se okrenuli na žestoku kritiku reisu-l-uleme. Frontmen ovakvih stajališta bio je Mustafa Spahić, koji je svoje stavove iznosio u „Ljiljanu“, ali su se prenijeli i u „Preporod“. Njegova osnovna teza je da je Islamska zajednica, radi očuvanja autoriteta i kredibiliteta, treba, «kao jedini suvisli stav... preispitati sve modalitete, načine i stepene saradnje njenih službenika sa UDB-om».²⁷

Nakon četrnaest mjeseci i opsežnih konsultacija i istraživanja, donesena je amnestija za spomenute u «Zelenoj knjizi» koja također pravi klasifikaciju saradnika UDB-e na one koji su to radili pod prisilom i druge, koji su bili saradnici svojom voljom, «koji se pozivaju da se iskreno pokaju (kefaretom)».²⁸ Ali, Spahić je i iz drugih razloga kritikovao rad Rijasetu Islamske zajednice, na šta je reagirao Mirsad Mahmutović, smatrajući da Mustafa Spahić nema pravo donositi takve ocjene s obzirom da se treba baviti svojim poslom, a da je jedina greška reisu-l-uleme što «ne obavještava Spahića o svojim putovanjima i ne ispija sa njim kahve u divanhani GHM-e».²⁹ Nakon ovoga napisao, reagirali su Mustafa Spahić i Ismet Veladžić, kao i mještani sela Puhovca, iz kojeg je Mustafa Spahić. U ovoj raspravi bili su i drugi sudionici koji su iznosili svoja iskustva sa UDB-om, kao što su Bilal Hasanović, Alaga Dervišević i neki drugi.

Na stranicama ovoga lista dogodila se i još jedna poduža polemika koja je tretirala pitanje komunizma i ponovnog javljanja ovog

27 Mustafa Spahić, „UDB-a nije sudba“, „Vrijeme“, Zenica 2004., str. 45

28 Aziz Kadribegović, «Amnestija za Zelenu knjigu», «Preporod», 15. april 2005., str. 9

29 Mirsad Mahutović, «Kuda ide Mustafa Spahić», «Preporod», 1. januar 2004., str. 2

fenomena Naime, nakon teksta Enesa Ratkušića povodom osnivanja Saveza društava «Josip Broz Tito», koje je naumilo okupljati osobe sklone idealiziranju ovog komunističkog lidera.³⁰ Poslije toga uslijedilo je reagiranje predsjednika spomenutog saveza Raifa Dizdarevića, koji polemizira sa Ratkušićevim stavovima o odnosu Tite spram Bošnjaka i činjenicom da unatoč tome isti ti Bošnjaci formiraju ovo udruženje.³¹ Kasnije su o ovoj temi pisali Enes Ratkušić, Š. Kalaba, Senad Mičijević i drugi autori. Ova dilema pokazala je ideološku rascijepljenost unutar bošnjačkog korpusa, koja nije od jučer, ali će, svakako, trajati i uzimati svoj danak u bošnjačkoj pometenosti i nesnalaženju.

Doktrinarne debate

Na stranicama „Preporoda“ realizirano je i nekoliko doktrinarnih polemika u kojima se raspravljalo o sektama u islamu (šiizam) i sektivan islama (ahmedije).

Debatu o šiizmu započeo je profesor perzijskog jezika na Filozofskom fakultetu u Sarajevu Bećir Džaka, koji je iznio historijski pregled i analizu osnovnih principa šiiskog razumijevanja islama.³² Na ovaj tekst su reagirali Ibrahim Avdić³³ i, što je značajno, Odjel za odnose s javnošću Kulturnog centra Islamske Republike Iran u Sarajevu.³⁴ U tekstovima su minuciozno analizirane ocjene prof. Džake o

30 Enes Ratkušić, «Koga truju kopači po prošlosti», „Preporod“, 1. januar 2005., str. 8

31 Raif Dizdarević, «Bosna i Hercegovina treba da bude trajno zahvalna Josipu Brozu Titu», „Preporod“, 15. februar 2005., str. 6

32 Bećir Džaka, «Hazreti Alija (Alija) i šiizam», „Preporod“, 15. april 2001.

33 Ibrahim Avdić, «Podsjećam vas na Allaha u pogledu mog ehli-bejta», „Preporod“, 15. maj 2001., str. 25

34 Odjel za odnose sa javnošću Kulturnog centra ambasade I.R. Iran, «Neosnovane, neutemeljene i izmišljene teze u vezi sa šiizmom», „Preporod“, 15. maj 2001., str. 24

šiizmu i tendenciji da se ispredaju svakojake priče o Aliji i njegovoj supremaciji i nad samim Muhammedom, a.s. Iranska ambasada pokušala je kontrastirati ove stavove sa izjavama onih autoriteta koje priznaje i ehli-sunnet vel-džemaat, kao što je Muhammed Abduhu. I dr. Ibrahim Avdić je, na temelju historijske argumentacije, dokazivao neutemeljenost Džakinih stavova o porijeklu šiizma. U narednom broju svoje mišljenje o ovom pitanju izrekao je Mirsad Mahmutović, koji je tvrdio da su bosanski muslimani imali ulemu koja je znala islam i zagovarala slogu među ljudima. Svoj rad je završio tezom da će se bosanski muslimani «znati oduprijeti svim nasrtajima, pa ma sa koje strane da dolazili».³⁵

Kratka polemika izbila je i o pitanju ahmedija, koji su svoje učenje počeli širiti u Bosni i Hercegovini. Stoga je reagirao Muharem Omerdić objavljujući genezu prisustva ovog pitanja na našoj intelektualnoj sceni i metode njihovoga djelovanja.³⁶ Na ovu analizu je reagirao izvjesni Fahrija Avdić, koji je ustvrdio da je «poslije rata ova istina stigla i u BiH, jer nije više bilo komunističkih ograničenja i cenzure».³⁷ Ovima se, dakako, ne iscrpljuju sve polemike koje su vođene na stranicama ovoga lista. Spomenimo polemiku Čolaković-Smajkić sa početka 1998. u kojoj su raspravljali i razlozima smjene Čolakovića sa mjesta direktora medrese u Mostaru. Ili polemiku Kovač-Spahić,³⁸ u kojoj

35 Mirsad Mahmutović, «Šije i mi», „Preporod“, 1. jun 2001. str. 2

36 Muharem Omerdić, «Ahmedijska sekta u Bosni i Hercegovini», Preporod, 15. septembar 2005., str. 49

37 Fahrija Avdić, «Stvarna istina o ahmedijama u muslimanskom džematu», „Preporod“, 15. oktobar 2005., str. 2

38 V., Mirnes Kovač, «Zamjena uloga u debati o vjerskom odgoju», „Preporod“, 1. mart 2008., str. 8-9 i Mustafa Spahić, «Lovac na usmene riječi», Preporod, 15. marta 2008., str. 51

je novinar „Preporoda“ Mirnes Kovač kritikovao prof. Spahića zbog njegovih stajališta spram Islamske vjeronauke u obdaništima. Ali, kako nam cilj nije bio analizirati svaku polemiku, već one koje su uključivale više aktera i imale duže trajanje, ograničili smo se samo na ove koje smo pobrojali.

Zaključne napomene

Period od 1998. do 2008. bremenit je i interesantan iz nekoliko razloga. Prije svega, zato što je to doba kad se izišlo iz komunističkih okova i dosegla željena sloboda. Islamska zajednica izišla je ispod staklenog zvona u kome je držana i udahnula zrak slobode. Ali, sa ovim svježim zrakom slobode, u naš sistem ušli su i razni virusi na koje nismo bili adekvatno pripremljeni. Stoga je bilo sasvim logično da ovo otvori mnoga pitanja koja su vapila za odgovorima. Jesmo li ih postavljali i na vrijeme problematizirali, neka prosudi vrijeme.

Mi sebi nismo postavili kao cilj donošenje zaključaka o meritumu polemika, već da pobrojimo polemike, aktere i teme koje su bile predmet disputacije. Možemo kazati da su na stranicama „Preporoda“ tematizirana važna pitanja, ali je često izostajala adekvatna reakcija. Polemike koje su se ticale Islamske zajednice bile su podstaknute izvana, ponekad i sa političkom i ideološkom agendom, što je unaprijed diskvalificiralo mogućnost dolaska do rješenja. Vođene su u kriznom i tranzicijskom periodu, što je, također, otežavajući faktor. Često su vođene sa rječnikom i argumentacijom koji ne zadovoljavaju uzuse dostojanstvene polemike. Teške riječi i osude, čak i uvrede lične prirode, našle su svoje mjesto u ovim polemikama. Malo se polemiziralo sa čvrstim argumentima, a više sa kontraoptužbama, koje su, onda, tražile nove

optužbe i tako redom. Ovo jasno indicira na odsustvo etike polemiziranja koja uključuje stepen poštivanja spram argumenata i ličnosti suprotne strane. Stoga je opća ocjena o našim polemikama manjak racionalnosti, a višak emocionalnosti.

Izvori

Arnaut, Fikret, «Atak na tesavuf», Preporod 1. novembar 2003.

Avdić, Fahrija, «Stvarna istina o ahmedijama u muslimanskom džematu», „Preporod“, 15. oktobar 2005.; Avdić, Ibrahim, «Podsjećam vas na Allaha u pogledu mog ehli bejta», „Preporod“, 15. maj 2001.;

Kadribegović, Aziz, «Amnestija za Zelenu knjigu», „Preporod“, 15. april 2005., str. 9.;

Cerić, Mustafa, «Nema osvete i istjerivanja vještica u Islamskoj zajednici», treća ramazanska hutba reisu'l-uleme dr. Mustafe Cerića, „Preporod“, 1. decembar 2003.;

Dizdarević, Raif, «Bosna i Hercegovian treba da bude trajno zahvalna Josipu Brozu Titu», „Preporod“, 15. februar, 2005.;

Duraković, Esad, «Ramićeva nekompetentna kritika», „Preporod“, 1. januar 2005.;

Duraković, Esad, «Za prijevod Kur'ana nisu nužni teolozi», intervju, „Preporod“, 1. novembar 2004.;

Džaka, Bećir, «Hazreti Alija (Ali) i šiizam», „Preporod“, 15. april 2001.;

Fatić, Almir, «Mlavin tzv. prijevod Kur'ana je nacionalna sramota», 1-15. decembar 2008.;

Fatić, Almir, «Neispravnost 101 neispravnosti», „Preporod“ 15. oktobra, 2008.;

Garib, Nazif, «Prijevodknjige Vehabizam/selefizam na bosanski jezik, još jedna podvala bosanskohercegovačkim muslimanima», „Preporod“, 15. maj 2006.;

Hafizović, Rešid, «Oni dolaze po našu djecu», „Preporod“, 1. decembar 2006.;

Kovač, Mirnes, «Zamjena uloga u debati o vjerskom odgoju», „Preporod“, 1. mart 2008.;

Mahmutović, Mirsad, «Šije i mi», „Preporod“, 1. juni 2001.;

Mahutović, Mirsad, «Kuda ide Mustafa Spahić», 1. januar 2004.;

Merdan, Jasmin i Mešanović Adnan, «Kukavičije jaje gripoznog labuda», „Preporod“, 15. april 2006.;

Mlivo, Mustafa, «101 neispravnost u prijevodima Kur'ana», „Preporod“, 15. novembar 2008.;

Spahić, Mustafa, „UDB-a nije sudba“, „Vrijeme“, Zenica, 2004.;

Spahić, Mustafa, «Lovac na usmene riječi», „Preporod“, 15. marta 2008.;

Nasup, Abdulah, «Fikretova fitna ili ko se krije iza Vehabija», „Preporod“, 15. maj 2004.;

Omerdić, Muharem, «Ahmedijska sekta u Bosni i Hercegovini», "Preporod", 15. septembar 2005.;

Odjel za odnose sa javnošću Kulturnog centra ambasade I.R. Iran, «Neosnovane, neutemeljene i izmišljene teze u vezi sa šiizmom», "Preporod", 15. maj 2001.;

Ramić, Jusuf, «Durakovićeve umišljenosti», "Preporod", 15. januar 2005.;

Ramić, Jusuf, «Prijevod Kur'ana od Esada Durakovića», "Preporod", 15. novembar 2004.;

Ratkušić, Enes, «Koga truju kopači po prošlosti», "Preporod", 1. januar 2005.;

Schwartz, Stephan, «Sinanović je skuhao balkansku čorbu sa puno truhlih sastojaka», "Preporod", 1. jun 2007.;

Sinanović, Ermin, «Mnoga lica Stephana Schwartza», "Preporod", 1. maj 2007.;

Sorman, Guy, «Šta je Zapad», „Dani“, 16. maj 2008.;

Šljivo, Meho, «Raskrinkavanje vehabijske ideologije», Hasan Ali Sekaf, „Vehabizam/selefizam, Ideološka pozadina i historijski korijeni«, preveli Jasmin Merdan i Adnan, Mešanović, „Srebreno pero“, Sarajevo, 2005., "Preporod", 1. mart 2006.;

Štulanović, Muharem, «Može li krepana kokoš na šiijaskosufijsku listu vehabizma», "Preporod" 15. mart 2006.